

ROMANO GUARDINI

DOPISY OD JEZERA COMO

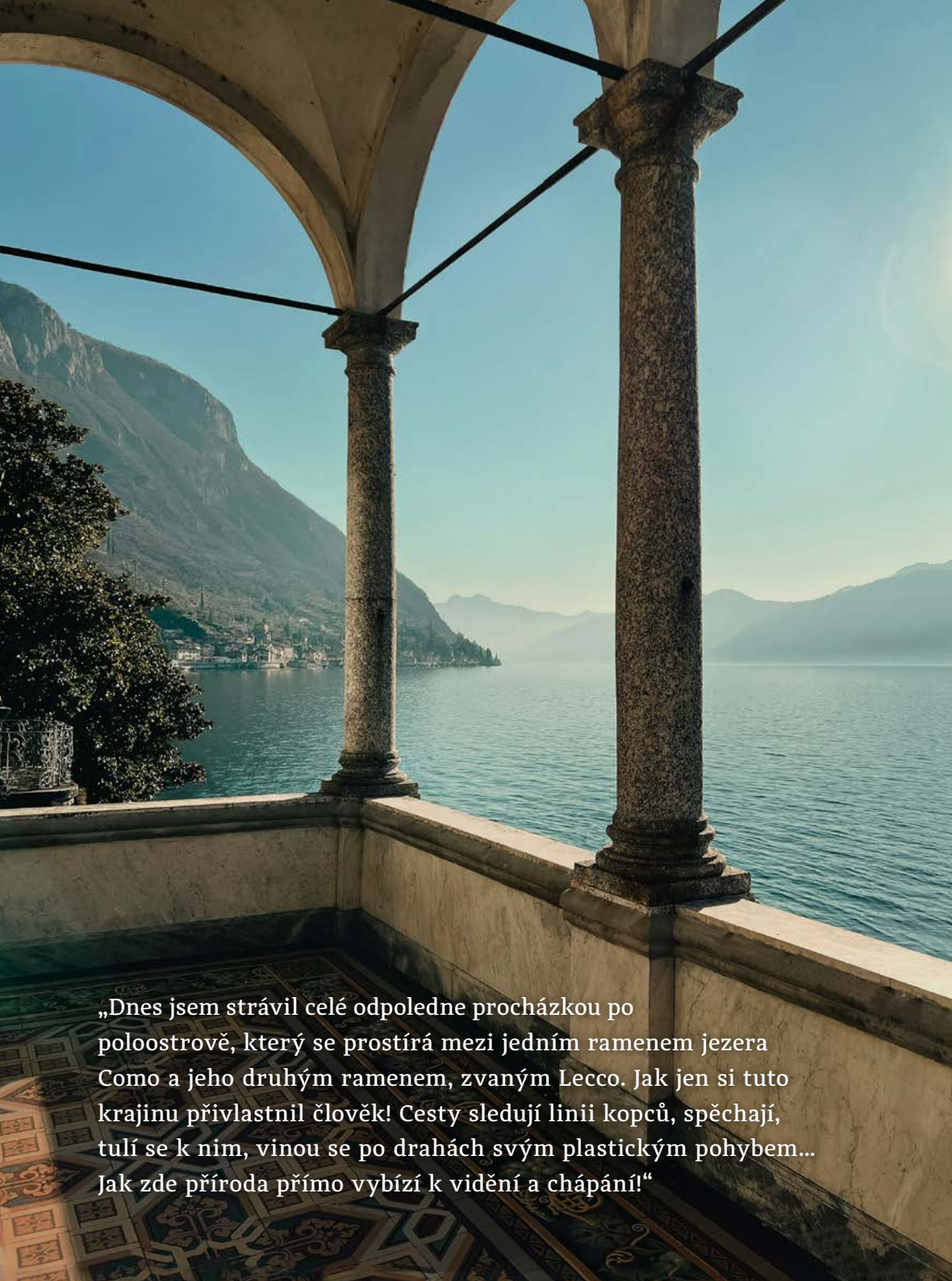
NEČEKANÉ INSPIRACE
LUDWIGA MIESE VAN DER ROHE

MASARYKOVA UNIVERZITA
MUZEUM MĚSTA BRNA

„Miesovi nepochybně musel být sympatický Guardiniho zájem o díla moderní architektury a o návrhy nových měst, jak se o nich píše v devátém dopisu. Ještě víc ho pak mohly upoutat filozofovy výklady o prostoru, který se od přelomu století stával předmětem živé debaty mezi architekty. Například jeho vyprávění v osmém dopisu o staré zahradě, v níž téměř nic nestojí, a přece je úchvatná: *Jinak nic. Jen prostor*, říká tam Guardini, jako by tak jeho slova rezonovala s architektoým slavným úslovím, že moderní stavba nemá obsahovat skoro nic, *beinahe nichts, almost nothing*.

Toto téma prostoru, prostor ‚o sobě‘, poskytuje nejvhodnější klíč mimo jiné ke koncepci vily Tugendhat, jak to ostatně vystihla i Miesova brněnská klientka Grete Tugendhatová, když napsala, že v její vile udělal architekt ze samotného prostoru umělecké dílo.“

„Dnes jsem strávil celé odpoledne procházkou po poloostrově, který se prostírá mezi jedním ramenem jezera Como a jeho druhým ramenem, zvaným Lecco. Jak jen si tuto krajinu přivlastnil člověk! Cesty sledují linii kopců, spěchají, tulí se k nim, vinou se po drahách svým plastickým pohybem... Jak zde příroda přímo vybízí k vidění a chápání!“

ROMANO GUARDINI
DOPISY OD JEZERA COMO

MUNI
PRESS

M Muzeum
města Brna
MΣ

Josefu Weigerovi

ROMANO GUARDINI

**DO P I S Y
O D J E Z E R A
C O M O**

NEČEKANÉ INSPIRACE
LUDWIGA MIESE VAN DER ROHE

Překlad Vladimír Petkevič

Masarykova univerzita a Muzeum města Brna
Brno 2024

Poděkování:

Nakladatelé děkují panu Liboru Teplému za inspiraci k vydání a za velkorysé poskytnutí jeho fotografií z vily Tugendhat. Vladimír Petkevič děkuje Pavlu Dominikovi za cenné rady při překladu.

Dopisy poprvé vyšly v roce 1927 pod názvem *Briefe vom Comer See* v nakladatelství Matthias-Grünwald-Verlag, Mainz.

Alle Autorenrechte liegen bei der Katholischen Akademie in Bayern Romano Guardini, *Die Technik und der Mensch. Briefe vom Comer See*, 2. Taschenbuchauflage 1990, Matthias-Grünwald-Verlag, Mainz.

© Katholische Akademie in Bayern, 1927, 1990

© Masarykova univerzita, 2024

Překlad © Vladimír Petkevič, 2024

Úvodní studie © Rostislav Švácha, 2024

Fotografie a text Trojrozměrné úvahy © Libor Teplý, 2024

Výběr fotografií, grafická úprava © Filip Skalák, 2024

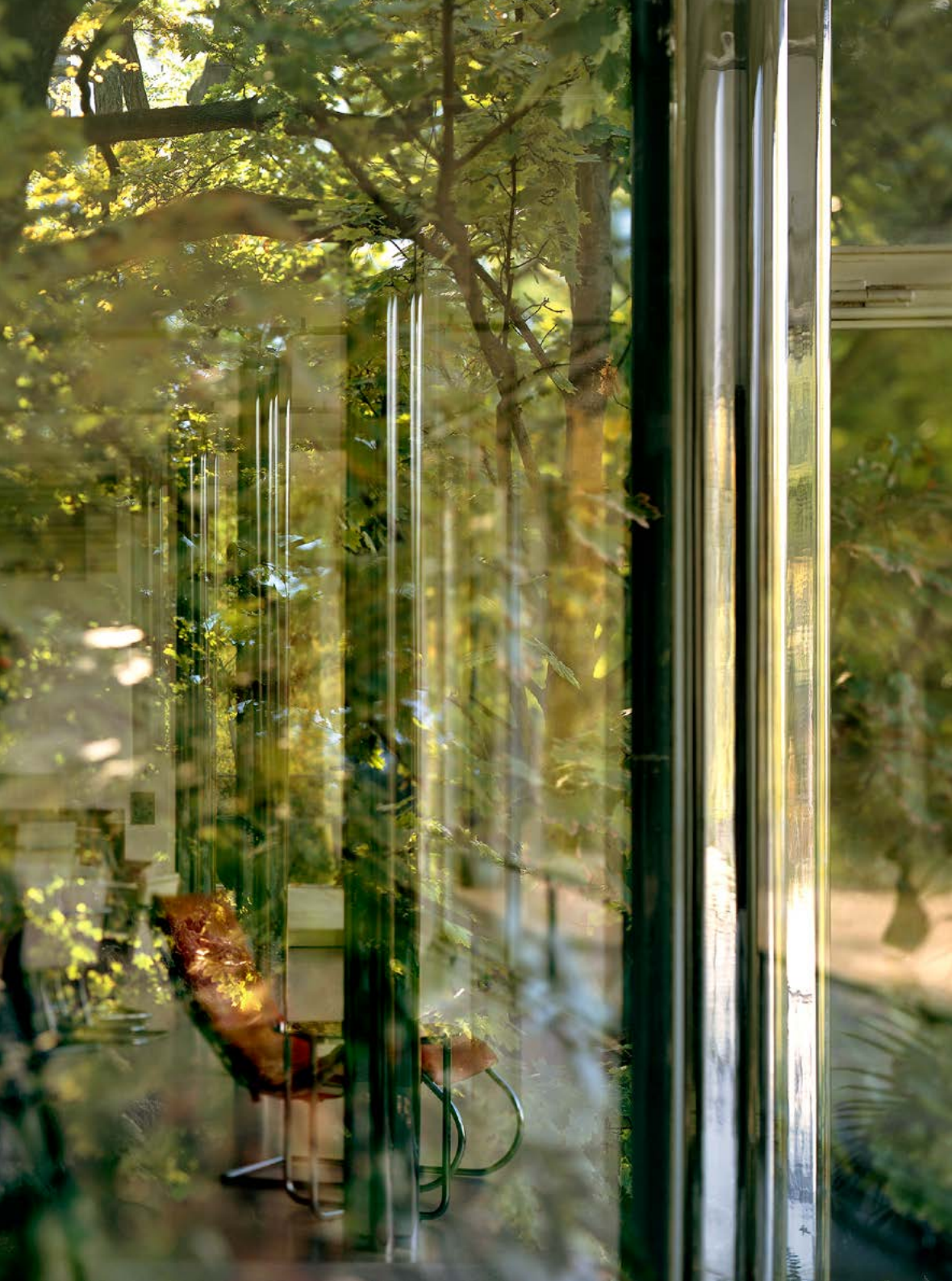
ISBN 978-80-280-0515-3 (Masarykova univerzita)

ISBN 978-80-280-0516-0 (Masarykova univerzita; online; pdf)

ISBN 978-80-88631-12-5 (Muzeum města Brna)

ISBN 978-80-88631-13-2 (Muzeum města Brna; online; pdf)

O B S A H

Rostislav Švácha: Miesův guru	11
Libor Teplý: Trojrozměrné úvahy	23
Předmluva	29
Předmluva k pátému vydání	31
První dopis: Otázka	33
Druhý dopis: Umělý ráz existence	39
Třetí dopis: Abstrakce	47
Čtvrtý dopis: Uvědomování	53
Pátý dopis: Přehled	61
Šestý dopis: Ovládání	69
Sedmý dopis: Masa	75
Osmý dopis: Rozklad organického	87
Devátý dopis: Úkol	97
Walter Dirks: Doslov	115
Medailonky autorů	120
Jmenný rejstřík	125

MIESŮV GURU

ROSTISLAV ŠVÁCHA

„V tomto přívětivém ateliérovém ovzduší se malá postava profesora Guardiniho zvedla z lehkého křesílka a vítala nás s dobrým a přátelským úsměvem, který zde mohl mít bezprostřednější a přímější účinek než za pulpitem. Stranou za ním seděl jiný host přibližně stejné výšky a právě tak štíhlý, ale přímější a napjatější než Guardini a s jaksí ostřejším profilem. Byl to architekt Mies van der Rohe.“¹

První český překlad dopisů, které napsal a v roce 1927 v knižní podobě publikoval velký německý teolog a filozof italského původu Romano Guardini (1885–1968), vybízí samozřejmě k tomu, abychom se v první řadě zajímali o jejich autora.² Pro domácího čtenáře nejde o osobnost neznámou. Její teologické a filozofické spisy vydával už od dvacátých let 20. století Josef Florian ve Staré Říši. Další vlna překládání Guardiniových prací následovala po demokratické revoluci v roce 1989. Do poměrně už ucelené představy českých čtenářů o principech autorova díla však *Dopisy od jezera Como* vnášejí osobnější tón. Třebaže Guardini patrně od počátku počítal s jejich zveřejněním a od roku 1923 je opravdu otiskoval v časopisu pro katolickou mládež *Schildgenossen*,³ *Dopisy* se dotýkaly intimnějších stránek jeho života. Měly skutečného

- 1 Paul Fechter, *An der Wende der Zeit*, Gütersloh 1949. Cituji podle Fritz Neumeyer, *The Artless Word: Mies van der Rohe on the Building Art*, Cambridge, Mass. 1991, s. 196. Překlad Rostislava Šváchy.
- 2 Osobnost Romana Guardiniho s akcentem na jeho estetické a umělecké zájmy přiblížil českému čtenáři německý teolog a historik umění Walter Zahner ve výboru Romano Guardini, *O podstatě uměleckého díla*, Praha 2008, s. 7–27.
- 3 *Die Schildgenossen* byl katolický časopis vydávaný v letech 1920–1941; založili jej členové mládežnického sdružení Quickborn pod vedením Romana Guardiniho. Byl považován nejen za orgán katolické mládeže, ale také za mluvčího katolického kulturního hnutí. Za tyto informace vděčím překladateli knihy Vladimíru Petkevičovi.

adresáta – Josefa Weigera, faráře ve švábském Mooshausenu⁴ –, autor je napsal za delšího pobytu v zemi svých předků a kromě hlubokých dějinně-filozofických úvah se v nich vyznal z privátnějších zálib, k nimž patřila plavba člunem po jezeře, procházky po krajině a po městečkách tohoto severoitalského horského regionu a v neposlední řadě také zaujetí starou renesanční a novou moderní architekturou.

Tento poslední bod už míří k druhému důležitému důvodu, proč teď *Dopisy od jezera Como* vycházejí v prvním českém překladu, a to péčí brněnských institucí. Koncem osmdesátých let 20. století se totiž ukázalo, že k vášnivým čtenářům *Dopisů* i jiných knih Romana Guardiniho patřil velký německý architekt Ludwig Mies van der Rohe (1886–1969), kterého naše veřejnost nejlépe zná jako autora brněnské vily manželů Tugendhatových (1928–1930). Z hlediska přístupu k Miesově osobnosti a dílu šlo o poznatek převratný. Historikové a kritici moderní architektury se totiž na něj do té doby dívali jako na mistra dokonale vybroušené, až chladné formy, ale téměř vůbec se nezajímali o to, co by se dalo nazvat Miesovým intelektuálním světem. O architektovi navíc věděli, že se jeho vzdělání omezilo na řemeslnickou školu v rodném městě Cáchy a že autor první monografie o Miesovi z roku 1947 a spoluautor jeho newyorského mrakodrapu Seagram (1954–1958), Philip Johnson, na něj vzpomínal jako na „bytostného antiintelektuála“, v jehož berlínském ateliéru prý při návštěvě kolem roku 1930 zahlédl pouhé tři knihy.⁵

To vše platilo, dokud se na scéně dějin architektury v roce 1986 neobjevila kniha berlínského badatele Fritze Neumeyera *Mies van der Rohe: Das kunstlose Wort*, po níž v roce 1991 následoval anglický překlad *The Artless Word: Mies van der Rohe on the Building Art*. Neumeyer si v ní dal za úkol představit Miese nikoliv jako mistra dokonalého tvarování, nýbrž jako myslitele o architektuře. Shromáždil za tím účelem všechny

4 K další korespondenci Guardiniho a Weigera viz *Ich fühle, dass Grosses im Kommen ist: Romano Guardinis Briefe an Josef Weiger*, Ostfildern 2008.

5 Neumeyer (pozn. 1), s. 33 a s. 348, pozn. 18.